

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

MOPHATO 12

SETSWANA PUOTLALELETSO YA BOBEDI (SAL)

PAMPIRI YA NTLHA (P1)

NGWANAITSEELE 2012

NORTH WEST

MADUO: 120

NAKO: 2½ diura

Pampiri e, e na le ditsebe di le 15.

DITAELO

1. Pampiri e, e na le DIKAROLO di le NNE:

KAROLO YA A:	Tekatlhaloganyo	(30)
KAROLO YA B:	Tshosobanyo	(10)
KAROLO YA C:	Tiriso ya puo	(60)
KAROLO YA D:	Dikwalo	(20)

2. Araba dipotso TSOTLHE mo DIKAROLONG A, B, le C. Tlhopha potso e le NNGWE mo KAROLO D.
3. Simolola karolo E NNGWE le E NNGWE mo tsebeng E NTŠHWA.
4. Tlogela mola mo morago ga karabo e nngwe le e nngwe.
5. Kwala dinomoro tsa dikarabo jaaka di ntse mo pampiring ya dipotso.
6. DIPOTSO TSE DI TLHOPHELWANG DIKARABO: Kwala nomoro ya potso le tlhaka e e lebaganeng le yona mo karabong e e nepagetseng.
7. Tlhokomela mopeleto le popego ya dipolelo.
8. Kwala sentle ka mokwalo o o buisegang.
9. Nako e e tshitsinngwang:

KAROLO YA A:	Tekatlhaloganyo:	45 metsotso
KAROLO YA B:	Tshosobanyo:	20 metsotso
KAROLO YA C:	Tiriso ya puo:	60 metsotso
KAROLO YA D:	Dikwalo:	25 metsotso

KAROLO YA A: TEKATLHALOGANYO**POTSO 1**

Buisa temana e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

TEMANA A

- 1 Letsatsi e ne e le Labone ka nako ya lotlatlana mme Nteseng o ne a bonagala a tshwerwe ke letsapa, mme e bile a lebega e kete go na le sengwe se se mo tshwenyang mo pelong. Boammaruri ke gore o ne a lapoliswe ke tiro ya gagwe. O tlhotse a tshwaya dibuka tsa baithuti tsa ditlhamo letsatsi lotlhe. Sengwe se se neng se mo tshwentse thata ke lekwalo le a le amogetseng mo posong ya letsatsi leo.
- 2 Ke ne ka utlwa lentswe la gagwe fa a bitsa mosadi wa gagwe 'Sara, Sara! Tlaya kwano' A bo a tshela Sara ka dikgang. 'Ke amogetse lekwalo go tswa go Tafita. Ruri Tafita jaanong o a ntshwenya. Ke mmoleletse maloba gore ga ke na nako, ke dira ka thata, le fa go ntse jalo o ntaletsa go tla kwa ntlolong ya gagwe ka Lamatlhatso. A re go na le kgotlhang magareng ga gagwe le mosadi wa gagwe. A re o kopa gore ke tle go tsereganya.'
- 3 Sara a araba ka boikokobetso: 'Tota fa a go kopa o tshwanetse go mo thusa. Tafita ga se motho yo o ratang metlae. A o tla ya kwa teng ka Lamatlhatso mo mosong?' Nteseng o ne a akanya gore o tla tsaya bese ya badiri ka Labotlhano motshegare ka gonne a tshaba gore bese ya Lamatlhatso mo mosong e ka tla ya mo tlogela fa a ka tsoga thari. Ka Labone Nteseng a laela mosadi wa gagwe gore a mo direle mofago o a tla fitlhang a o naya Tafita. A mo kopa gore a tlhabe kgogo e a neng a e neilwe ke kgaisadiagwe mme a e apeye ka botswerere.
- 4 Mo letsatsing la Labotlhano le Nteseng a rileng o ya kwa go Tafita, Sara a bo a ya go bona Thina ka maikaelelo a go mmolelela gore o na le kgatlhego ya go tsaya loeto le bona go ya kwa Serapeng sa Diphologolo sa Manyeleti mo letsatsing le le latelang. Thina a itumelela mafoko a tsala ya gagwe ba bo ba wetsa dithulaganyo tsotlhe jaaka go ne go tlhokega. Fa Nteseng a tloga fa gae, Sara le ena o ne a itshiamisetsa go tloga mo letsatsing le le latelang.
- 5 Go ne go le maitseboa. Ke ka moo Thina a neng a eletsa Sara gore a tseye kobo e a ka robalang mo go yona. E le ruri e rile fa ba fitlha mo beseng ba fitlhela go se ope yo o emeng ka dinao. Batho botlhe ba ne ba ile ka boroko ba ikhupeditse ka dikobo tsa bona e bile go le lefifi mo beseng. Thina le Sara ba ne ba fetela kwa morago ba nna mo setilong sa bofelo. Ga re itse gore ba ne ba tshaba gore ba tla bonwa ke batho kwa pele kgotsa jang. Mo setilong se ba neng ba ntse mo go sona go ne go na le batho ba le babedi ba ba neng ba ikhupeditse ka dikobo tsa bona mongwe wa bona a gona jaaka tau e rora.

[Monate wa Setswana: Serobatse ME le ba bangwe]

- 1.1 Leba (refer to) temana 1.
Nteseng o tlhotse a dira eng kwa tirong? (1)
- 1.2 Leba (refer to) temana 2.
- 1.2.1 Tihalosa ka botlalo dikgang tsa lekwalo. (2)
- 1.2.2 Goreng Nteseng a re Tafita o a mo tshwenya? (2)
- 1.2.3 Araba ka Ee kgotsa Nnyaya. Tshegetsa ka lebaka
Go ne go na le kgotlhang magareng ga Tafita le mosadi wa gagwe. (2)
- 1.3 Leba (refer to) temana 3
- 1.3.1 Goreng Nteseng a ne a bona gore a palame bese ya Labotlhano
go na le ya Lamatlhatso? (2)
- 1.3.2 Nteseng o kopile Sara gore a mo direle eng? (1)
- 1.4 Leba (refer to) temana 5
- Nopola go tswa mo temaneng lefoko le le supang gore letsatsi le ne le phirimile. (1)
- 1.5 Fa o ne o le Nteseng, o ne o ka ikutiwa jang gore e re o ya go thusa Tafita, mosadi wa gago a bo a tsaya loeto le tsala? Tshegetsa karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 1.6 Lebaganya ditlhaloso tsa **KHOLOMO YA A** le tsa **KHOLOMO YA B**.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
1.6.1 Nteseng	A Serapeng sa Diphologolo sa Manyeleti.
1.6.2 Thina	B O gona jaaka tau.
	C O tlhotse a tshwaya dipampiri tsa baithuti tsa ditlhamo.

(2 x 1)

(2)
[15]

POTSO 2

Leba setshwantsho se se latelang, mme morago o arabe dipotso.

TEMANA B

[Setswana Tota: MC Tlhabanelo le ME Serobatse]

- 2.1 Go diragala eng mo setshwantshong se? (2)
- 2.2 Go bonala meago e le mekae e e tla khupetswang ke metsi? (1)
- 2.3 Goreng batho ba palame mo godimo ga dintlo? (2)
- 2.4 Motho yo o rweleng mabogo mo tlhogong o senola a le mo maikutlong afe? (1)
- 2.5 Tshegetsa karabo ya gago e e mo go 2.4 ka lebaka. (2)
- 2.6 Neela ditlamorago di le PEDI fela tse di ka tlholwang ke tiragalo e. (2)
- 2.7 Kwala dilo di le PEDI fela tse di supang gore bana ba sekolo ba teng mo setshwantshong se. (2)
- 2.8 Neela palo ya dikoloi tse di gogotsweng ke metsi. (1)
- 2.9 Ke eng se se dumelanang le mafoko a sebui sa 2 gore batho ba ba mo godimo ga matlo ba tlhoka thuso? (2)

[15]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: TSHOSOBANYO**POTSO 3**

Morafe wa Batswana o na le ditsela tse di rileng tse o godisang bana ka tsona. Bana ba basetsana le ba basimane ba ne ba godisiwa ka go rutiwa ditiro tsa ka fa lapeng ka kakaretso.

Buisa temana (TEMANA C) e e latelang mme o kwale tshosobanyo ya dintlha di le SUPA ka ga ditsela tse ngwana wa Motswana wa mosetsana a neng a godisiwa ka tsona. (Raising a Motswana girl child)

ELA TLHOKO:

1. Kwala dintlha di le SUPA mo dipolelong tse di tletseng.
2. Dirisa mafoko a gago ka fa go kgonegang.
3. Kwala dipalo tsa dipolelo go tswa go 1 go fitlha go 7.
4. Kwala polelo e nngwe le e nngwe mo moleng o montšhwa.
5. Tshosobanyo ya gago ya dintlha di le supa e tshwanetse go nna boleele jwa mafoko a a sa feteng 60.
6. Bontsha, mo masakaneng, PALOGOTLHE YA MAFOKO a o a dirisitseng kwa bofelong jwa tshosobanyo ya gago.

TEMANA C**KGODISO YA NGWANA WA MOTSWANA**

Motswana fa a ne a godisa ngwana o ne a mo godisa ka maitlhommo a gore a tsoge e le mosadi tota. Ngwana wa mosetsana o ne a rutiwa ditiro tsa fa gae, gore fa a ka nyalwa a se ke a tlabisa bagagaabo ditlhong. O ne a rutiwa go rwala kgamelo, go e garela le go ga metsi. Mosetsana wa sethakga e ne e re fa a tswa kwa nokeng, a bo a leseletsa kgamelo mme yo o lebileng se, a je monate. O ne a rutiwa a sa le mmoatlana go apaya, go phepafatsa le go itshola sentle ka kakaretso. Ngwana wa mosetsana o ne a itse gore fa a nna fa fatshe o tshwanetse go ikgabetsa, e seng jalo dikgogo di tla ja momela. Mosimane le ena o ne a rutiwa ditiro tsa fa gae tsa tlhokomelo le tshireletso ya lapa. Thuto ya mosimane e ne e sekametse thata mo temong le mo tlhokomelong ya leruo.

Se, se ne se dira gore mo isagweng e nne monna tota yo batsadi ba basetsana mo motseng ba neng ba ka eletsa fa a ka ntshetsa bana ba bona dikgomo. Fa mo lapeng le le rileng go ne go tsetswe basimane fela kgotsa basetsana fela, botlhe ba ne ba rutiwa go ya ka puo e e reng, bosimane ga se bogole. Ba ne ba rutiwa go itse ditiro tsotlhe. Basimane le basetsana ba ne ba rwalela dikgong kwa sekgweng. Fa go ne go iwa koo, go ne go tsewa kgole, kgare, selepe, sefotlho le sekgwage. Fa ba se na go ikgobokanyetsa ngatana ba ne ba aletsa, morago ba bofe ka kgole.

[Nkgo ya Puo ya Setswana: L Mahlabe le N Moikanyane]

KAROLO YA C: TIRISO YA PUO**POTSO 4**

Buisa temana e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

TEMANA D

A leta, mosadi wa ga Motlhamme, ga nna ga re ngololo! Nako ya gore Motlhamme o ka bo a setse a gorogile ya kgabaganya. E ne e se tlwaelo ya gagwe gore a boe bosigo. Le fa a ne a ka fapogela fa go nngwe ya ditsala tsa gagwe, tsatsi lengwe o ne a itlhaganela gore a tsene kwa gae go ise go nne bosigo thata. Ka go tlhobaela mosadi a emelela, a tsamaya-tsamaya mo ntlong e kete ka go dira jalo o tla bona Motlhamme wa gagwe a tsena. A boa a nna mo setulong, a lebelela dijo tse a di beetseng monna mo tafoleng, di setse di tsidifetse. Mogopolo wa gagwe wa ya kgakala a ba a iphitlhela a setse a rothisa keledi a ntse a le esi.

O ne a setse a tlhakane tlhogo, a sa itse gore a ka batlela monna wa gagwe kae mo lebating le le kalo, fa a utlwa mongwe a kwanyakwanya mo lebating. A ithaya a re ke ena. Ya re a ise a botse gore ke mang, a utlwa lebati le ragakwa le ba le kgoromediwa ke motho e kete o tlile ka ntwa. A sala a maketse fela, a sa itse gore go direga eng. **Banna** ba babedi ba tsena.

'Tshwara foo, mma!' mongwe wa banna a bua a mmontsha kgetse e phuthetse sengwe.

'Ijo, lengena la ga Motlhamme!' mmaMotlhamme a goa ka lentswe le le kwa godimo, a emisitse mabogo.

'O sa ntse o re lengena la ga Motlhamme! Tsaya o beye mo tafoleng, o a re dia,' monna a bua go bonala gore o itlhaganetse.

Ba phuaganya morwalo mo tafoleng, ba tswa, ba mo tlogela a ise a nne le nako ya go botsa potso le fa e le nngwe fela. Fa a itharabollogelwa a atamela morwalo o o beilweng mo tafoleng go netefatsa se a se boneng. A bona tlhogo ya nku le **lengena** la ga Motlhamme le lekelela mo tsebeng. A wela fa fatshe ka selelo. A itse gore letsatsi la gagwe le phirimile, ga a kitla a tlhola a bona Motlhamme wa gagwe!

[Se time tsala: RSA Naanyane]

4.1 Kwala bontsi (plural) jwa mafoko a a latelang:

4.1.1 lebating (1)

4.1.2 keledi (1)

4.2 Neela maemedi (pronouns) a maina a a ntshofaditsweng (bolded) mo temaneng, mme o a dirise mo dipolelong tse o di itlhametseng. (4)

4.3 Fetolela polelo e e latelang mo pakapheting (past tense).
O a ja. (1)

- 4.4 Dirisa lefoko 'setse' mo polelong go bontsha bokao jo bo farologaneng le jo bo mo temaneng. (2)
- 4.5 Feleletsa polelo e e latelang ka go tlhopha lefoko le le nepagetseng go tswa mo masakaneng.
Mme ... betsa bana ka thobane. (ba, o, e) (1)
- 4.6 Naya bongtona jwa lefoko **mosadi**. (1)
- 4.7 Tlhopha karabo e e nepagetseng go tswa mo go tse di mo masakaneng.
- 4.7.1 Go ne go le lefifi go rile ... (tsho!, hibi!, ngololo!) (1)
- 4.7.2 Fa o gakgamala wa re ... (c-c-cl!, ljo!, Heelang!) (1)
- 4.8 Neela malatodi a mafoko a a thaletsweng mo temaneng. (2)
- [15]**

POTSO 5

Buisa temana e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

TEMANA E

'Gompiano gona ga ke batle go tlhola mo motseng o!' Ga bua monna wa Motswana. 'Basadi ba motse o, ba ntlapetse fela jaaka nama ya kolobe. Ke mang yo o ba reileng a re ke batla mosadi? Ba loilwe ke mang? Ke mang yo o ba reileng a re monna o tshwanetse go nna lekgoba la mosadi? O tla utlwa ba ntse ba re 'Didiba di tla epiwa ke banna ba lepaša. A bua jaana a berabera mokgose (ntlo) wa gagwe. A sokela lebatlha ka bothale (terata) e kete motho a latlhela lejwe kwa morago. Setlhako sa gagwe sa mpheetšhane sa ralala lefatshe ka maikarabelo.

Wai! Go ise go e kae a bo a setse a hemelwa jaaka ntšwa ya mokodue. Fa a ntse a kailakaila mo nageng a bona legapu le ikadile. A leboga badimo ba gagwe go mo romelela dijo. Gaufi le monamo oo wa legapu o bona setlhare se se goletseng kwa godimo sa morula.

A bua a le nosi. Nna tota ke botlhale thata ke ka ntlha eo ke sa batleng go dira. Ke gaisa Modimo ka botlhale. Tota goreng Modimo o dira jaana. A Modimo o ne o sa bone gore setlhare se segolo se sa morula se ka bo se ntsha leungo le legolo jaaka la legapu. Goreng Modimo o tshwanetse go imetsa setlhatshana se sennyennye se se batalatseng fa fatshe ka leungo le le kanakana?

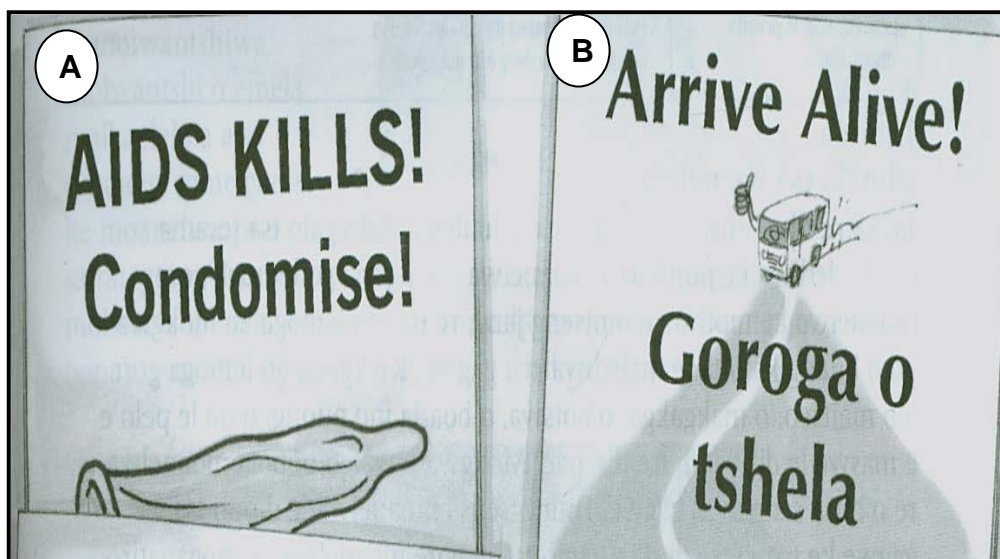
[Matlhasedi: M Morapi]

- 5.1 Nyenyefatsa mafoko a a latelang:
- 5.1.1 setlhare (1)
- 5.1.2 dijo (1)

- 5.2 Dirisa lefoko 'lala' GABEDI mo dipolelong go bontsha bokao jo bo farologaneng. (4)
- 5.3 Dirisa lebotsi 'mang?' mo polelong e o e itlhametseng. (2)
- 5.4 Tlhopha karabo e e nepagetseng.
(ljoo!, Ao!, Wai!) ... o ithaya a re ke mang? (1)
- 5.5 Lesupi 'eo' ke la maemo a bobedi. Kwala lesupi la maemo a boraro mme o le dirise mo polelong. (2)
- 5.6 Dirisa lerui "sa gagwe" mo polelong ya gago. (2)
- 5.7 Fetolela polelo e e thaletsweng mo temaneng, mo kganetsong. (2)
- [15]**

POTSO 6

Leba setshwantsho se se latelang, mme o arabe dipotso.

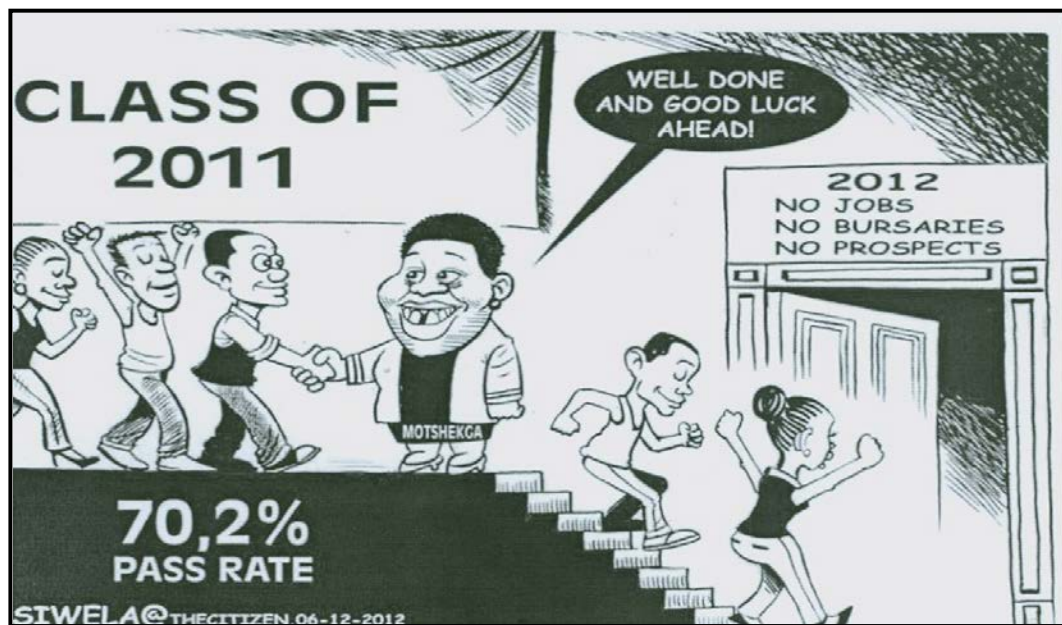
TEMANA F

[Setswana Tota: ME Serobatse le ba bangwe]

- 6.1 Neela dilo di le PEDI tse dipapetlana tse di tshwanang ka tsona. (2)
- 6.2 Maikaelelo a melaetsa e, ke eng? (2)
- 6.3 Fa o lebile ditshwantsho tse di farologana ka eng? (2)
- 6.4 Neela maina a mafapha a ditshwantsho tse di amanang le ona. (2)
- 6.5 Bolela gore setshwantsho sengwe le sengwe se kaya eng? (2)
- [10]**

POTSO 7

Lebelela khathunu, mme morago o arabe dipotso tse di tla e latelang.

TEMANA G

[Citizen, 06.12.2011]

- 7.1 Tlhopha karabo e le nngwe e e nepagetseng go tswa mo dikarabong tse di neetsweng fa tlase.

Khathunu e e fa godimo e bua ka ga ...

- A Dipholo tsa Mophato wa 9
- B Maemo a a kwa tlase a thuto mo Aforikaborwa
- C Dipholo tsa phaposi ya 2011 tsa Mophato wa 12
- D Dipholo tsa Mophato wa 3

(2)

- 7.2 A tlhagiso e e latelang e nepagetse kgotsa nnyaya. Tshegetsa karabo ya gago ka lebaka.

Basimane ba ba falotseng ba feta basetsana.

(2)

- 7.3 A mafoko a keeletso masego a a newang baithuti, a tsamaisana/nyalana le molaetsa o o mo mojakong? Tshegetsa ka lebaka.

(2)

- 7.4 Mme yo o neelang baithuti letsogo la kakgolo ke mang?

(1)

- 7.5 Maemo a gagwe mo Lefapheng la Thuto ke afe?

(1)

- 7.6 Maikutlo a a senogang mo khathunung ke afe? Tshegetsa ka lebaka.

(2)

[10]

POTSO 8

Siamisa temana e e latelang ka go tsenya matshwao a puiso, ditlhakakgolo le go baakanya mopeleto o o fosagetseng.

TEMANA H

'rraagwe Tshepo ka gore beke e e tlang ke ya skolong, re tla dira jang ka bana' 'Pogo, nna ga ke bone bothata Re tla ya go kopa maratahelele go tla go nna le rona.' ba ne ba ntse mo mathoding a ntlo ba nwa senotsididi. Letsatsi le ne le fisa; mogote wa lona e le o o ntshang tlhapi mo metsi. 'A ba tla dumela kwa gae? 'Ba tshwanetse go dumela, fa e le motho fela, a ka tloga a re tshwenyetsa bana le go ba sotla'.

[Motswedi wa Puo: Dr. Theledi le ba bangwe]

8.1 Siamisa matshwao a puiso le ditlhakakgolo mo dipolelong tse di latelang.

8.1.1	'rraagwe Tshepo ka gore beke e e tlang ke ya skolong, re tla dira jang ka bana'	(3)
8.1.2	Pogo, nna ga ke bone bothata	(1)
8.1.3	Re tla ya go kopa maratahelele go tla go nna le rona.'	(1)
8.1.4	ba ne ba ntse mo mathoding a ntlo ba nwa senotsididi.	(1)
8.1.5	'A ba tla dumela kwa gae?	(1)

8.2 Siamisa mopeleto (spelling) wa mafoko a a thaletsweng.

8.2.1	beke e e tlang ke ya <u>skolong</u> .	(1)
8.2.2	ba ne ba ntse mo <u>mathoding</u> a ntlo ba nwa senotsididi.	(1)
8.2.3	Letsatsi le ne le fisa; mogote wa lona e le o o ntshang tlhapi mo <u>metsi</u> .	(1)
		[10]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA C: 60

KAROLO YA D: DIKWALO**Araba POTSO 9 Kgotsa POTSO 10.****POTSO 9: TSA FA ISONG – SA MOROKE**

Buisa temana e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

MmaMoruakgomo a ngongorega, 'Jampo e a tshwaratshwara. E a dubaduba. O ka se ka wa itse gore e tsene leng mo ntlong le gore e dule leng. O ka se ka wa itse gore e pagame leng mo setlhareng le gore e pagologile leng. Tshwene e, e letshwenyo tota. Ga ke itse gore Piet o ne a e isa kae. E nkopisa tlhogo. '

MmaMoruakgomo o ne a sa rate Jampo ka gope. Fa Jampo e ka bo e ne e le ntšwanyana, a ka bo a sa bolo go tsaya terata, a e golega mo thamong mme a e kgwaetsa mo setlhareng gore e swe. Mme go thata go bolaya tshwene. Le fa go ntse jalo, mosadi yo o ne a tlhomamisa gore le fa ena a sisimoga go bolaya tshwene ka diatla, Jampo ga e kitla e tshela lobaka lo loleele gonne e tla ipolaya ka ditiro tsa yona tsa boeleele.

9.1 Tlhopha karabo e le NNGWE e e nepagetseng go tswa mo dikarabong tse di neetsweng fa tlase.

9.1.1 Ke goreng fa MmaMoruakgomo a ne a sa rate Jampo?

- A E ne e le maswe
  - B E ne e le letshwenyo
  - C Ga a rate diphologolo
  - D E ne e tlhaetsa dijo tsa lelapa la gagwe
- (1)

9.1.2 Setlhogo sa kgankhutshwe e, ke

- A Jampo
  - B Jampo, mosimane yo o bothale
  - C Jampo, tshwene ya Teransefala
  - D Thokolosi e ya sekolong
- (1)

9.1.3 Mong wa ga Jampo o ne a bidiwa ...

- A Esau
  - B Tlabu
  - C Moruakgomo
  - D Mhalatsi
- (1)

9.1.4 Ke mang yo o neng a bidiwa Moruakgomo?

- A Josefa
  - B Piet
  - C Jakobo
  - D Esau
- (1)

9.1.5 Goreng a ne a bidiwa Moruakgomo.

- A E ne e le sefane sa gagwe
- B O ne a ruile dinku
- C O ne a ruile ditshwene
- D O ne a na le dikgomo tse dintsi tsa maAfrikanere (1)

9.2 Tlaleletsa dipolelo tse di latelang ka mafoko a a nepagetseng:

9.2.1 Polase ya ga Moruakgomo e ne e le mo ... tsa lefatshe la ... (2)

9.2.2 ... le ... e ne e le mafatla. (2)

9.3 Araba dipotso tse di latelang ka go lebaganya mafoko a a mo go KHOLOMO YA A le dikarabo tse di mo go KHOLOMO YA B.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
9.3.1 Banna	A O ne a apesitse Jampo diaparo tse dintle ka letsatsi la segopotso sa matsalo.
9.3.2 Esau le Jakopo	
9.3.3 Lamatlhatso	B Ba nositse Jampo bojalwa jwa sekgoa.
9.3.4 Jakopo	C O bolaile Jampo.
9.3.5 Mmoulo	D Letsatsi la segopotso sa matsalo a ga Esau le Jakopo.
	E Ba ne ba rata go tshameka le Jampo.

(5 x 1) (5)

9.4 A ke ntlha kgotsa kakanyo gore Jampo o tla swa mo nakong e e sa fediseng pelo? Tshegetsa karabo ya gago ka lebaka. (2)

9.5 Le fa Jampo e ne e le letshwenyo, a go ne go tla bo go siame gore MmaMoruakgomo a e bolae? Tshegetsa karabo ya gago ka lebaka. (2)

9.6 Jampo o ne a apere eng kwa moletlong wa matsalo a basimane? (2)

[20]

KGOTSA

POTSO 10: TSA FA ISONG – SA MOROKE

Buisa temana e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

'Ga o itse sepe, motho wa batho. Fa Lentikile a sa le a goroga mo gae mo, a tswa ntweng, ga ke sa tlhola ke bona Josefa sentle. O fitlhetse Lentikile a ntse a ntlotlela ka tsa kwa moseja ga mawatle, maloba, ka bona Josefa a tsenwa ke mowa o o maswe mo pelong.'

Moipone a re, 'Nnyaa, mosadi! Ke wena yo o neng o mo gopolela, kgotsa o bonye lo dira sengwe se se sa mo kgatlheng.'

Jemina a re, 'Re ne re dutse fela re tsere dikgang, mme ka bona sentle gore Josefa o a hufega fa a bona gore Lentikile ke mogale. O tswa go lwa ntwana e e thata, mme legatlapa lona le setse le basadi mo gae mo. A ruri o a itse gore Josefa o a ntena.'

'Nnyaa, tsala ya me. Ke wena yo o neng o gopolela Josefa. Ke a itse gore Josefa ke lekau le le maitseo a mantle tota. Ga ke dumele gore o ne a hufega fa a utlwa o bua le Lentikile.'

Jemina a re, 'Ke a bona Josefa o gopola gore nka utlwa pelo botlhoko fa a ka ntlogela. Ga ke rate go nyalwa ke legatlapa la pelo e e fenngwang ke lefufa.'

10.1 Tlhopha karabo e le NNGWE e e nepagetseng go tswa mo dikarabong tse di neetsweng fa tlase.

10.1.1 Jemina o amana jang le Josefa?

- A Jemina ke mokapelo wa ga Josefa
- B Jemina ke kgaitسادie Josefa
- C Ke ditsala
- D Josefa ke malomaagwe Jemina (1)

10.1.2 Ke dikgang dife tse Lentikile a neng a di tlotlela Jemina?

- A Bogodu jo bo atileng mo motseng
- B Tse a di utlwileng mo rading
- C Dipolotiki tsa mo Aferika Borwa
- D Tse a di dirileng le tse a di boneng kwa moseja ga mawatle (1)

10.1.3 Jemina le Josefa ba ne ba dira tiro ya mofuta ofe go iphedisa?

- A Boroki
- B Bolemi
- C Borutabana
- D Boopedi (1)

10.1.4 Jemina a re o rata go nyalwa ke monna wa mofuta ofe?

- A yo o maitseo
- B yo o pelokgale
- C yo o buang thata
- D yo o ratang batho (1)

10.1.5 Nngwe ya dikgang tse Lentikile a neng a di tlotla ke ...

- A Matlhomola a go wa ga motse wa Tuburuku
- B Fa ba ne ba nwa bojalwa le ditsala tsa bona
- C Makgarebe a mantle a kwa moseja
- D Maitsholo a mantle a batho ba kwa moseja

(1)

10.2 Tlaleletsa dipolelo tse di latelang ka mafoko a a nepagetseng:

10.2.1 Sefane sa ga Jemina ke ...

(1)

10.2.2 Moipone o ne a tthalosa Josefa e le lekau la maitseo a ...

(1)

10.2.3 Mmaneagwe Josefa ke ...

(1)

10.2.4 Lentikile o ne a tshotse ... fa a ne a boifa go tsena mo ntlong e go neng go twe go na le noga mo go yona.

(1)

10.3 Araba dipotso tse di latelang ka go lebaganya mafoko a a mo go **KHOLOMO YA A** le dikarabo tse di mo go **KHOLOMO YA B**.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
10.3.1 Moipone	A Motswagae
10.3.2 Ntwa ya 1939 go fitlha ka ngwaga wa 1945.	B Mala a baesekele.
10.3.3 Noga e e fufetseng.	C Sefane sa ga Josefa.
10.3.4 Khuduga	D Ntwa ya bobedi ya lefatshe.
10.3.5 Molamu.	E O ratile Jemina go athola ka kelotlhoko.
	F Sebetsa se Josefa a tseneng ka sona mo ntlong e go neng go belaelwa fa go na le noga mo go yona

(5 x 1)

(5)

10.4 Go ya ka wena, a Jemina ke motho yo o kelotlhoko mo go atholeng batho ba bangwe? Neela lebaka go tshegetsa karabo ya gago.

(2)

10.5 A Moipone ke tsala e e boikanyo? Tshegetsa karabo ya gago ka lebaka.

(2)

10.6 A Jemina o fitlheletse keletso ya gagwe ka mofuta wa monna yo a ratang a mo nyala?

(2)

[20]**PALOGOTLHE YA KAROLO YA D:****20****PALOGOTLHE:****120**